

КОСМОСТУҢ ЧАА МААДЫРЛАРЫ АНДРИЯН НИКОЛАЕВТИ, ПАВЕЛ ПОПОВИЧНИ Төрээн чурт өөрүшкүлүг уткуп тур

БҮГҮ ЧУРТТАРЫҢ ПРОЛЕТАРИЙЛЕРИ, КАТТЫҢЫҢАР!

ШЫН

СЭКП-нин Тыва обкомунун болгаш Кызыл хооркомунун,
Тыва АССР-нин Дээди Советинин органы

1962 чылда
Тыва АССР-инин

1962 ч.
АВГУСТ
19
ВОСКРЕСЕНЬЕ
№ 196 (5293).

Өртөз 2 көп.

Совет ужудукчулар-космонавтар майор
А. Г. Николаевке болгаш подполковник
П. Р. Поповичиге Совет Эвилелинин Маадыры
атты тыпсыр дугайында

ССРЭ-нин Дээди Советинин Президиумунун
Ч А Р Л Ы Ы

Космоска бөлүк үр ужудуушкуну «Восток-3» болгаш «Восток-4» корабль-спутниктер-биле делегейге эң баштай боттандырганы дээш Ленин орденин болгаш «Алдын Сылдыс» медалы-биле катар Совет Эвилелинин Маадыры деп атты:
Ужудукчу-космонавт майор Андриян Григорьевич Николаевке,
Ужудукчу-космонавт подполковник Павел Романович Поповичиге тыпсыр.

ССРЭ-нин Дээди Советинин Президиумунун Даргазы Л. БРЕЖНЕВ.
ССРЭ-нин Дээди Советинин Президиумунун Секретары М. ГЕОРГАДЗЕ.
Москва, Кремль. 1962 чылдын август 18.

Ужудукчулар майор А. Г. Николаевке болгаш
подполковник П. Р. Поповичиге „ССРЭ-нин
ужудукчу-космонавтызы“ деп атты тыпсыр
дугайында

ССРЭ-нин Дээди Советинин Президиумунун
Ч А Р Л Ы Ы

Космоска бөлүк үр ужудуушкуну «Восток-3» болгаш «Восток-4» деп корабль-спутниктер-биле боттандырганы дээш «ССРЭ-нин ужудукчу-космонавтызы» деп атты Совет Эвилелинин хамаатылары:

Ужудукчу майор Андриян Григорьевич НИКОЛАЕВКЕ,
Ужудукчу подполковник Павел Романович ПОПОВИЧИГЕ тыпсыр.

ССРЭ-нин Дээди Советинин Президиумунун Даргазы Л. БРЕЖНЕВ.
ССРЭ-нин Дээди Советинин Президиумунун Секретары М. ГЕОРГАДЗЕ.
Москва, Кремль. 1962 чылдын август 18.

ССРЭ-нин Камгалал Министринин ДУЖААЛЫ

1962 чылдын август 18.

№ 216.

Москва хоорай.

Эштер солдаттар болгаш матростар, сержанттар болгаш старшиналар!
Эштер офицерлер, генералдар болгаш адмиралдар!
Эштер, ужуз чүд болгаш камгалал үлестирүүнү,
Хамааты Агаар Флотунун ажылчылары, ужудукчулар,
инженерлер болгаш техниктери, Армияга, Ужар чүдүгө
болгаш Флотка дуулааларынын эки-тура Нитиалинин
спортчу-авиаторлары!

Бүгүн бистин Төрээн чуртувустун улустары, Совет
Чепсектиг Күштеринин дайынчылары ССРЭ-нин Агаар
Флотунун Хүтүн байырлап, совет улустун улаң тий-
дегезин, төгүдө эң баштай космос делегеминге үр үе-
ни бөлүк ужудуушкуну чедикшиинин боттандырып
хандырган эртемденеринин, конструкторларын, инже-
нерлерин, техниктерин болгаш ашчыларын шал-
гарангай арес-маадырлар чорун байырлап-биле дем-
деп турар-дыр.

СЭКП-нин XXII съездинин хүдээп алганы ком-
мунизм тургузарынын өндүр улаң программаны бот-
тандырып дээш, бүгү улустарынын арзыгыга тайбыны
болгаш найралды быжыгалаар дээш Коммунисттик пар-
тиянын уаңуулаазы-биле совет улустун чедикши-
нин демиселинин байдалына бо хүнүн демдегеп турар
Совет Эвилелинин ажылчы чоннары чеди чылдын
дөрткү чылдын планын хуусаа бетинде күөсөдир та-
лазы-биле тийдегени улаа-дараа чеди ап турар. Со-
вет улустур, культура, эртем болгаш техника шалкын
хөгжүрүр турар. Кылаа ажыл-агый улаң чедикши-
нерин чеди алган. Коммунисттик партия болгаш Совет чалак
совет улустун чаагай байдалын белидер дугайында
доктамаал сагыш салып турар.

Юрий Гагаринин болгаш Герман Титовтун соов да-
рый, Совет Эвилелинин хамаатылары алдарлыг ужу-
дукчулар майор Андриян Григорьевич Николаев, Павел Ро-
манович Попович олар космос делегеминге чаа ужу-
дуушкуну-биле шыгарангай арес-маадырлар чорукту
боттандырып, бистин социалист Төрээн чуртувусту
оң таланттыг болгаш күш-ажылга ынакшыдыг улу-
зун, бистин эртемденеринин, техниктеринин,
ашчыларын, колхозчуларын алдаржыткан-
нар.

ССРЭ-нин Камгалал Министрин
Совет Эвилелинин Маршалы Р. МАЛИНОВСКИЙ.

СЭТА-НЫҢ ДЫҢНАДЫ Орбитада — „Космос-8“

Совет Эвилелинге августун 18-те «Космос-8» деп
чериниң спутниктин орбитада чедикшинин салып үн-
дүргөн. Спутникте бо чылдын март 16-да СЭТА-нын
чарлаан программаның өзүгээр космос делегемин шикчи-
лэрин үргүлчүлээр кылдыр эртем аппаратуразын тур-
гускан.

«Космос-8» деп спутникте эртем аппаратуразын
ангыда траектория хемчээр кылдыр хай каналдыг радио-
телеметрия системаны, радиотехника дериглерин тур-
гускан. Спутникте 20.00504 болгаш 90.02268 мегагерц
частоталыг аныктал турар «Маян» деп дамчыдыкчы

бар. Баштай алдынган медаларын өзүгээр көөрге, спут-
никтин долганышыкын кылдыр үеи 92.93 минута,
эватор делгеминче орбитаның ийленчээ 49 градуус. Чер
нырындан ыңдыны хемчээлдиг ыраары 604 километр.
Бетини хемчээлдиг ыраары 256 километр.
Спутниктен алдынган радиотелеметрия медалы спут-
никтин бүгү системаларынын ай-тазында аныктал тур-
дарын херечилзэн. Башмээр-саналга төвөгүн «Маян»
деп дамчыдыкчы радио медаларын хүдээп ап тур-
арынын дугайында барымдаалар база телеметрия медалы
нээп турар.

Делегейде деңнээр чүве чок эрес-маадырлыг чорук кылган
ийи оглун бистин чурттуң найысылалы—Москва дүүн байыр-
лалды-биле уткуп алган. Космонавтарны уткуурунга хол-
башкан ажылчы чоннарнын митингизи Кызыл Шөлге болган.
Аңаа СЭКП ТК-нын Бирги секретары ССРЭ-нин Мини-
стрлер Чөвүлелинин Даргазы эш Никита Сергеевич Хрущев
чүве чугаалаан.

Кызыгаар чок өөрүшкүлүг байырлал

Август 15-те Чуваш АССР-инин тө-
вү Чебоксарга хай муң кижилер
чыгып митинг болган. Совет эр-
темин, техниканын база маадырлыг
совет кижиниң кайгамчык тийдеге-
зин байырлап эрттери-биле Анд-
риян Григорьевич Николаевтин ча-
гыс чер чурттуглары улаң Ленинин
тураскалынын чанынга чыгып кел-
генер. Маадырнын иези Анна Алек-
сеевна, акызы-биле думалары Иван,
Петр, Зинаида база маадырнын тө-
редери болгаш республиканың улур-
тукчулары индир кырынга үнүп
кээрге, алдым часкаашкынылар шал-
дун бир талазындан, бир талазынче
чагыланып, динмителип-ле үн-
ген.

Дээр алышкылар Николаев биле
Поповичинин деңнээр чүве чок маа-
дырлыг чорун оң чаныс чер чурт-
туглары иези-биле өөрүп байырлаа-
нар. Маадырнын иези сөс ап чүве
чугаалааш мынча дээш: «Эртим эш-
тер! Мээң оолдарым Андриян биле
Павелдин Октаргайын эеп келгени
дээш, мээң база силерин-биле калы
өөрүп байырлап тур мен. Бистин
оолдарымыска идегеп, бүтүрзүн
дээш, партияга болгаш эрким Никита
Сергеевичиге улаң-биле четтир-
дим. Космонавтарын боттарыга
болгаш оларын чок кижилеринге
ынакшып, оларын хүндүткөп көрүп
турар дээш, бүгү совет чонга чет-
тиргеним илереп тур мен».

Бүгү-делегейге билинде берген
Уин деп улаң эвес украин хоорай-
жыгышты кайгамчык өөрүшкүлүг
байырлап дөла берген. Маадыр-кос-

монавт—Павел Романович Поповичи-
нин чаныс чер чурттуглары чал-
гынып совет маадырларын чогу-
чалып-биле черге дүжүп келгенин
дугайында мээрин улаң аас-кежик
болгаш чоргаара-биле уткуп алган-
нар. Уин туктар-биле, совет космо-
навтарга иези байыр чедиреп бижэ-
н кызыл, өкпөк өнүгүп төстөр-биле бол-
гаш өске-даа каасталгалар-биле
шытынган турган.

Район төвүнүн чүс-чүс чону база
чоокку суурлардан чедип келген
колхозчулар ук черин стадионунга
холдарында хай чечектер тутулап
алган чыгып келгенер. Чараштыр
каастаан хөгжүмүг индирини кы-
рында маадыр Андриян Николаев би-
ле Павел Поповичиниң чечектер-биле
каастаан улаң портреттериниң ча-
нында Павел Поповичиниң адазы Ро-
ман Порфирьевич, иези Феодосия
Касьяновна, думазы Мария, акы-
зы Николай база төрелдери болгаш
чоок кижилери турганар.

Ужудукчу космонавтын адазы Ро-
ман Порфирьевич Поповичиниң чу-
газып чыгып чон динмитиг
алдым часкаашкыны-биле утканын.
Ол чыгып чонун мурунуга болу-
ну сеткил ханымышкынын илереп
мынчаар чугаалаан: «Мээң сеткилим
ханыш, кызыглар чок өөрүп тур мен,
чүге дээрте мээң оглум Павел биле
оң дээр акызы, азы база бир оглум
Андриян Николаев хай конустарын
дүргүдүндө Октаргайе аян-чорук
кылып чораш, аас-кежиктиг эеп че-
ди келгенер-дир».

Август 16.

(СЭТА).

Ильич баш бурунгаар көргөн

Төрээн совет черге силерин эеп
келгенин-биле, бистин эрчим Анд-
риян Григорьевич, Павел Попович!

Боо-чепсекти холга тутуш Совет
эрге-чагырганы чаалап алган, соци-
ализмин оран-суурунга баштайгы
далдарын салган бистерге, хоочун
салгалдык кижилеринге бистин Тө-
рөн чуртувустун ол хире күчүлүг
апарганын медрес билири онза
өөрүтүгү-тур. Бистин Төрээн чурту-
вус сымдыктары орукту бүгү кижиге
төрөлгөтөгө эң баштай салып турар.

Совет эрге-чагырганын халызында
Москвага болгаш баштайгы комму-
нисттик суботниктерин В. И. Ленин
улаң өгөдөшкүн деп адан болгай.
Коммунисттик суботниктерде чаа
чүвениң өзүмнерин, коммунизмниң
өзүмнерин көргөн, Владимир Ильи-
чини ынчаарда орук киришкени-
биле бижээни болза: «Бир эвес
1919 чылдын чайында хоорураан
Москвага империалисттик дайыннын
дөрт аар чылдырын, оон дараазында
оон-даа аар хамааты дайыннын бу-
лун чартык чылдарын чурттап өрт-
тирген ап ашчылар оң улаң хе-
ректи эгелеп шылаар болганда, ка-

жан бистер хамааты дайынга тий-
леп, тайбыны чаалап алканымыска,
моон сонгаар хөгжүдө кандыг бол-
ган турар деп?»

Бистин чуртувустун кайгамчык-
ты-биле хөгжүп турары бо-дур!
Бистин чуртувус Силериниң айткан
оруктарында-биле бар чорур!—деп
Владимир Ильичиге бүгүн чугаалаар
ийи бис. Бистин Төрээн чуртувус
космосту шингээди алдыр талазы-
биле бурунгаар чаа улаң базымны
кылган. Ленинниң партиянын кижиге
ынакшыгы, бистин эрес-маадырлыг
космонавтарлыгы—Андриян Ни-
колаев биле Павел Попович боттары-
нын хүдээлгени коммунисттик, рево-
люсчу дүз-биле күөсөткенер!

Демир орукчуларын чугаалажып
турары мынак, силерин бүгү ор-
ук-чоруктарында, бүгү эки ажыл-
херектерге «ногаан кулунчулар» си-
лерге тургуз, бистин эрчим оолдары-
мыс!

А. М. СИДЕЛЬНИКОВ.

Москва-Сортировочная депоун
паровоз машиназы чораш, 1919
чылдан бээр СЭКП-ниң кежигүну.
Москва. (СЭТА).

Тайбыңның херээнге бистин үлүүвүс

Совет космиктиг ашан корабльде-
ринин ужудуушкунун делегейге бир-
ле дугаар чедикшинин боттанды-
ган дугайында мээң Кызыл Шөлге 26-
гы чуртталга кварталынин тулаң-
жуларында улаң өөрүшкүг боттанды-
ган. Тулаңжулар маадыр-космонав-
тарга байыр чедирип, оларын калы
дык чагай, чедикшинин боттанды-
гузунер.

26-гы чуртталга кварталынин ту-
лаңжулары СЭКП Төп Комитетинин,
ССРЭ-нин Дээди Советинин болгаш
Совет Эвилелинин чазанын совет
улуска, бүгү чурттарын чазата-
рынга болгаш улустарыга Кыгы-
рын чаныс үн-биле деткип, ком-
мунисттик нитиалисттик программаны
амдыралга боттандырынга, тай-
бынниң херээн быжыгалаарыга бот-
тарын күжүн харамнамай ашма-
дарын медегезонер.

СЭКП-нин Кызыл хооркомунун
пропаганда болгаш агитация киди-
нин эрелекчизи эш Ильин, Анд-
риян Николаевтин болгаш Павел
Поповичиниң төгүлүг ужудуушкуну
нарын чедикшинин доогулаары
ның дугайы тулаңжуларга дүшкөк
чөм чаларында өрткөн митингке
тодгаргай чугаалап берген сонда
Кызылдың хоочун тулаңжу, дашчы

Василий Степанович Воробьев сөс
алган:
— Космонавт Николаев болгаш
Попович оларын ужудуушкуну
улаң кичөөгөй-биле солтурган, че-
дикшини күөп турдуус, а олар
черге кээп холуулаа бистин өө-
рүшкүс деңнээр чүве чок турган.
Ол хүнерде, бистер, совет эртемниң
тикедигинге чоргаарынып, тулаң
турар бажыңымыс хуусаа бетинде
доозар дээш ийи дапкыр күш-биле
ажыдап, социалисттик хүдээлгени
күөсөдириниң аазан бис, тайбын-
ның херээнге бистин үлүүвүс ол-
ден, чугаалаан.

— Бистин бригадымыс июль ай-
ның планын 210 хуу күөсөткен, ың-
чаарга совет космонавтарын тикел-
гези бисти улам хей-аңт кириген,
ыңчанга моон сонгаар оон-даа эки
ажылдарымыс диннадырын мээң
өөрүм дааскан чүве деп, бригадир
Николай Парамонов чугаалаан.
Дашчылар С. Сарыглар, А. Шу-
майллов, кран башчыгызы И. Оса-
уленко болгаш өске-даа чүве чугаа-
лаан өштер космонавтарга чүректин
ханымын байыр чедирип, Совет
чазактың тайбын политиказын дет-
кип, коммунизм тургузушкуну
үлөгерип ашчыларын хүдээп тур-
ганнар.
С. ТИМОФЕЕВ.

Кайгамчык-ла-дыр

СЭКП ТК-нын, ССРЭ-нин Дээди Со-
ветинин, Совет Эвилелинин чазанын
бүгү совет улуска, бүгү чурттарын
чазатарыга болгаш улустарыга
Кыгырын номчуп танышкан, ону
чүректин ханымын деткип, Төрээн
чуртувун чедикшинин дээш ийи
дапкыр күш-биле ашчыларын
шинтирлээ мен.

Делегейиниң өң улаң, сайырангай
капиталисттик күрүдүн—АКШ-тың
эртен чылын салып үндүргөн ас-
тонатары делегейни чүгө ийи-үш-
катап дескинген болгай, а СЭКП-ниң
кижигини совет космонавт Ан-

дриян Николаевтин башкарганы
«Восток-3» корабль 4 хонукта Чер-
ни 64 катап, Павел Поповичиниң
«Восток-4» корабль 3 хонукта 48
дескинниг кылганын кым чоргаар-
ламыс бээр. Кайгамчык-ла-дыр!
Туберкулезга улаң аарыглар эм-
негезинде тулаңжулар бригадымыс
июльнун планын 147 хуу күөсөткен.
Август айның планын оон-даа ажыр
күөсөдир бис, совет эртемниң чаа че-
дикшининге чоргаарынып, моон
сонгаар оон-даа эки ашчылар бис.
С. САНДАН,
«Тыва тулаң» трезинин бызадыкчы.

Үрезин урдунган

«Межегей» совхозтун хову ажы-
лынын бирги бригады (бригадир
Л. Вышар) бо чылдын чочак-тарааны
40 гектарда олурткан. Үнүш дыка
чаагай болган.

Ол чаа культураны ажаары доо-
зулган. Баштай тавычалар кестир-

геш, дараазын хүнеринде басты-
рылганы чогуур айында организа-
таан.
Көйр чылын ол культураның ше-
дун улам калбартып сорулга-биле
совхоз четир үрезини белеткен тур-
ган.

НИТИНИҢ МАЛЫНГА

«Шекпэр» совхозтун Дөң-Терезин
салбарын ашыл-ишчилери ситен
бетектеп улам калбартып турар.
Бо талазы-биле 76 кижиге эвезо
болуп алган сорукту ашылдап турар.
Оларда 2 трактор, 3 аңт машиназы
быжыглаттыган, хол кадырлыг 50

ажыг кижиге бар.
Салбарын коллективни нитиниң
малында 180 сарааттары азы 9
муң ажыг центнер ситенин белеткен.
Оларда Кыдыран, Кожан-оол, Очур-
оол, Дахар-оол ынакш хун норманы
150 хуу күөсөдир турарлар хей.

Октаргайын кижиге чоруп көрбөөн оруктарыга боттарынын бөлүк ужу-
дуушкуну-биле делегейни магадаткан совет космонавтар А. Николаев биле
П. Попович оларын маадырлыг ужудуушкуну кылган, боттарынын му-
рунуга салдырган сорулгаларын чедикшинин күөсөткөн, черге кээп хо-
нукаанын дугайында СЭТА-нын дыңнады болгаш СЭКП ТК-нын,
ССРЭ-нин Дээди Советинин Президиумунун, Совет чазактың бүгү совет
улуска, делегейин чазатарыга болгаш дешидегиз улустарыга Кыгы-
рын Току районунуң колхозтарынын бригадаларыга болгаш албан ор-

ганизаация, бүтүрүгө черлеринге номчуп танышкан, чүректин ханымын
деткип, ам-даа улам күженишкенин ашчыларын хүдээп турар.

Чурунта: «Совет Тыва» колхозтун Сайлыг-Хөдө ситен болгаш тулаң
бригадынын кежигүнери космонавтарга алдар боттанды митингини
эртирип турары.

Фото А. Кумалтыны.
